

אהל יצחק

סיפור לשבת

משולחן אבותינו חכמי המערב

הרב שמעון אילוז

עלו זה בנגב וראיתם את ההר (במדבר יג, ז).

ביאר רבינו יעקב אבוחצירא זצ"ל שיש בזה רמז למה שאמרו רבותינו בגמרא (קידושין ל). שאין יצר הרע מתבטל אלא על ידי התורה הק' וכמו שאמרו בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין, והנה נגב רומז לתורה כמו שאמרו רבותינו (ב"ב כה): הרוצה להחכים ידרים, וההר רומז ליצר הרע כמו שאמרו רבותינו בסוכה (גב). שלעתידי הקב"ה יראה יצר הרע לצדיקים שנדמה להם כהר גבוה, והם אומרים היאך יכולנו לכוף ההר הזה? וזה כוונת הכתוב "עלו זה בנגב" - אם תתעסקו בתורה הרמוזה במילת הנגב (כמנורה) שהיא בדרום), רק על ידי זה תזכו ל"ועליהם את ההר" והיינו שתתגברו ותעלו על היצר הרע, שהוא נדמה להר, וממילא לא יוכל להכשיל אתכם מפני קירבתכם לקדושת הבורא.

ואפשר להוסיף - אדם ששם עצמו כנגב- הרומו למדבר מקום שפל ונמוך, וכמו שאמר הכתוב "וממדבר מתנה" שכל השם עצמו כמדבר, זוכה והתורה ניתנת לו במתנה וכו' עד "ראש הפסגה נשקפה על פני הישימון", אותו אדם זוכה לכל המתנות מתנה, נחלה, ובמות וכו' ומשקיף מראש הפסגה על היצר הרע, שנקרא ישימון, מלשון ששם את האדם בשממה ולמטה, וזה הכוונה ועליהם את ההר, אותו הר הוא יצר הרע זוכה להתגבר עליו מלמעלה ולשכון בטח בדד.

ועוד אפשר להוסיף היצר הרע נקרא "פלוגי" - יוכל להכניע רק ע"י התורה וזה רמז פלוגי בגימטריה 176 כנגד הפרשה הגדולה "פרשת נשא" שיש בה 176 פסוקים, שהיא הפרשה הארוכה ביותר לאחר מותן תורה, כמו שרמזו גם בזוהר פרשת נשא, וכן בתורה שבע"פ מסכת בבא בתרא יש בו 176 דפים, וכן בתהילים בפרק הארוך ביותר יש בו 176 פסוקים, והם כולם "צוף" דבש-, הנאמר על התורה ומתוקים מדבש ונופת צופים, צוף בגימטריה קע"ו.

ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת. (במדבר ו, לח).

ראשית נזכיר כאן דברי רבינו האר"י שסובר לעשות ט"ל כריכות על כל כנף וכנף בציצית ובסך הארבע כנפות יעלה נ"ו כריכות כמנין "הכנף" כמנין קנ"ו (ודבריו ליודעי חן).

ואילו הגר"א מוסיף נפלא, ע"פ דברי רש"י (פסוק מא): "מיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי: למה נסמכה פרשת מקווש לפרשת עבודת כוכבים? לומר שהמחלל את השבת כעובד עבודת כוכבים, שאף היא שקולה ככל המצוות (חולין ה.), וכן הוא אומר בעזרא (נחמיה ט): 'ועל הר סיני ירדת ותתן לעמך תורה ומצוות, ואת שבת קדשך הודעת להם'."

ואף בפרשת ציצית ביאר רש"י את סמיכות הכתובים למה נסמכה לאלו הפרשות לפי שהיא שקולה כנגד כל המצוות שנאמר "ועשיתם את כל מצוותי".

וביאר שעפ"י זה רמזו רז"ל (שבת עג) ארבעים מלכות ארבעים חסר אחת, והיינו ל"ט מלאכות, וכן בכריכות של הציצית יש ט"ל כריכות, ולא עוד, אם נחשב כל מלאכות שבת הם מתחלקים לארבע, וכמו בכריכות הציצית בדיק לדעת האר"י ז"ל, וכך הוא החישוב: שבמלאכת הזריעה עד אפיית הפת ישנם י"ג מלאכות, ובמלאכת האריגה ישנם אחד עשר מלאכות, ובמלאכת הצידה עד המחנת את העור, ישנם שמונה מלאכות- ובכל השאר נותרו שבע מלאכות, וזה בדיק כמו בכריכות הציצית לדעת רבינו האר"י ל"י, י"א, ח', ז'. נמצאנו למידים שכל השומר שבת כהלכתו וציצית כסדר כריכותיו כראוי, נחשב כמקיים כל התורה כולה, ששניהם שקולים כנגד כל התורה כולה, והדברים נפלאים.

טובה הארץ מאוד מאוד...

אהבת עולם, אהבה רבה, אהב רבינו בעל ה'נתיבות שלום' זצ"ל את הארץ הקדושה, "ארץ אשר עיני ה' אלוך בה מראשית השנה עד אחרית שנה". כל ימי חייו הנהדרים בקדוש דרש וחקר בעניינה, העמיק וחייד בסגולותיה, הוסיף אהבה על אהבתו את אדמת קדושה, ולא זו מלבד. כבר בהיותו ילד צעיר לימים, בגיל עשר, חלם בדמינו שיום יבוא ויעלה לארה"ק, גם אם לא יהיה לו מה לאכול והיכן להניח את ראשו בלילות, יעדיף לישון ברחוב- חשב לעצמו - העיקר לגור בארץ ישראל. ואכן מן השמים זיכרו למלא את משאת נפשו לחונן את עפרה ולהתגורר בה במרבית שנות חייו עלי אדמות.

מיום שעלה ארצה מעיירת מולדתו ברנוביץ', לקראת נישואיו שהתקיימו בשנת תרצ"ה, עד אשר עלה ונתעלה לגנוי מרומים בחודש מנחם אב תש"ס, ס"ה שנים, לא יצא משעריה ולו לרגע קט - נתקיים בו כלשון המשורר רבי יהודה הלוי: "חיי נשמות אויר ארץ ובך נקשרו נפשות חברייך".

במאמר "אהבת ציון אל תשכח לנצח" שהתפרסם בשנת השמיטה תשס"ח הרחיב הרה"ח ר' יעקב אהרן לנדוי ז"ל על חיבתו של רבינו למצוות התלויות בארץ, ומתאר במאמרו בטוב טעם, על הגעתו של רבינו לאר"י והתחושות שליוו אותו בתחילת דרכו עת דרכה כף רגלו על רגבי אדמתה:

"בבואו לארץ ישראל, כשעגנה האניה על החוף, בשעה שהכל טרודים לפרוק ולסדר את חבילותיהם, מרן זי"ע, מיד בירידתו לאדמת ארץ הקודש, נישק את עפרה ופסע את ד' אמות הראשונות בארץ ישראל, פסיעה אחר פסיעה, במתינות וישוב הדעת, מתוך הרגשת גודל חביבותה של מצות ישוב ארץ ישראל. רק לאחר מכן התפנה לעסוק בסידור החבילות. שנים מספר לאחר עלייתו ארצה, הורע מאד המצב הבטחוני, בעת התגברות המאורעות נגד הישוב היהודי בארץ. אביו הרה"ח ר' משה אברהם ז"ל שדאג מאד, הריץ לו איגרת בהולה שיחזור לברנוביץ' עד יעבור זעם ויירגע המצב. השיב לו רבינו: 'מוטב לי למות בארץ ישראל מאשר לחיות בחוצה לארץ באדמה טמאה'. בסופו של דבר התברר שזה היה נס הצלתו, שכן כל בני משפחתו הי"ד שנותרו בברנוביץ' נספו בשואה, ודווקא שהייתו בארץ ישראל הצילה את חייו".

בהזדמנות סיפר, שכשיצא מבייתו בדרך לאר"י, ליווהו ונפרדו ממנו משפחתו: אביו הרה"ח רבי משה אברהם ז"ל, אמו הצ' הי"ד ואחיו, וידעו הם שהינם רואים אותו כנראה בפעם האחרונה. עם כל זאת, אחד מהם לא הווייל דמעה במעמד המרגש, היות ושמחו על כך שזוכה לעלות לארץ ישראל.

אווריא דארץ ישראל היה בלתי ניתן להכלה. רבינו סיפר על ימי בראשית, שבתקופה לאחר שעלה לארץ, היה לו קשה להירדם מחמת ההתרגשות העזה שפיעמה בקרבו, שהנה הוא זכה להימצא כאן בארץ הקודש.

התחושה שהוא זכה לדבר כה גדול שאף אבותיו לא זכו לו השקיט את דאגותיו אפילו בזמנים הקשים שהארץ היתה נתונה לפרעות מצד בני דודנו הישמעלים: מסופר שבהיותו אברך רך בשנים שהה במירון להתפלל על ציונו של רשב"י זי"ע. לפתע הבחין שהפסיד את ההסעה שהיתה אמורה לקחתו בדרך חזור לטבריה. הוא נותר לעמוד בודד תחת אילן בסמוך לציון הרשב"י שהיה שומם, וחשב שעליו לשכב שם עד שתגיע מכונית שיוכל להמשיך איתה למחוז חפצו.

באותם ימים היה חשש מפרעות של ערביי המקום והפחד היה נורא. הוא סיפר על מה שעבר עליו באותם רגעים, ובין השאר גילה מצפונות ליבו: "חשבתי לעצמי, הרי כמה אבי היה חפץ לשהות בארץ ישראל, גם במצב שכזה, אם כן, אני שבחסדי השי"ת זוכה לכך - כמה יש לי להיות מאושר על חלקי", ומיד עברו להם הפחדים והחששות כלא היו.

סיפר בנו, שלאחר עלותו לארה"ק סיפרו לאביו- רבינו, על רב נכבד שהגיע לאר"י ומיד כשירד בשדה התעופה כרע ארצה כדי לנשק עפרה, צלם שהיה עד למחזה המרגש תיעד את אותו רב והפיץ את התמונה, כאשר הפרסום גרם לקידוש ה' ולדה ציבורי. רבינו שמע את הסיפור והעביר את תחושותיו שלו: "כשנסעתי לירושלים כמה ימים לאחר באי ארצה, לא גרעתי את עיני מחלון המכונית כדי לא להפסיד לראות את אבני הארץ וצמחייה, כה אהבתי לראות אותם, הרי אלו אבנים של הארץ המקודשת, אלו צמחים של ארץ חמדתנו..."

רבינו אהב וחייב את ארץ חמדה בכל ליבו, נפשו ומאודו. פעמים רבות נסובו שיחות הקודש על קדושת הארץ ומחמדיה, הן בציבור והן ביחידות דרש וחקר בעניינה הפך בה והפך בה, עד כדי שהתבטא על עצמו בכמה וכמה הזדמנויות כשבאו ושאלוהו לגבי יציאה מהארץ, שאין הוא יכול לפסוק בנושא זה האם ניתן לצאת את גבולות הארץ או לא, משום שהוא בבחינת "שיכור" מאהבתו אליה, בבחינת הנאמר (ישעיה נא) "ושכרת ולא מיין" ושיכור- כידוע- מנוע מלפסוק...

חנתו שהה בבית רבינו בעת סעודת שחרית, לאחר שיצא ממעונו נישג אליו אחד מפרחי החסידים שהשתוקק לשמוע 'משה' מדיבוריו של הרבי בקדוש פנימה. רבי ישראל השיב לו, שהרבי שוחח היום בלהט על קדושת אר"י, ולפתע אמר משפט הממחיש ביותר את אהבתו אליה: "אם לא הייתי מתבייש" אמר " הייתי יורד למטה ולוקח רגב אדמה ומכניסו לפי כדי שתכנס קדושת הארץ לגופי". כלומר, לא די במה שאנו נמצאים בגופנו בארץ ישראל, אנו מבקשים שקדושתה תיכנס בתוך תוכנו פנימה... (דרשו).

זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת שלח

זמני כניסת השבת בירושלים
(40 ד' לפני השקעה)

הדלקת נרות	19:12
צאת השבת	20:30
ר"ת	21:05

לרפואת אבישג מאשע בת גולדה ולהצלחת בנימין רוגל הכהן בן ציפורה וב"ב *

לרפואת מיטל בני גלדיס תחי' ולהצלחת בני משפחתה. *

להצלחת מר דורון עזרא וכל משפחתו בכל ענייניהם. *

לעילוי נשמת רבי שלום בן זקן בן אלגריה זצ"ל *

לעילוי נשמת הזקן הכשר רבי שמעון בן איזה דהאן זצ"ל ולהצלחת בני משפחת דהאן בכל ענייניהם.

אחודה חידה

מתוך הספר "תורתך שעשועי" הרב גבריאל אליהו

באלו מצות או הלכות יש יחודיות דווקא ב'ארץ ישראל'?

תשובה:

- מצוות התלויות בארץ:** (מתוך ספר החינוך) א. להניח לעניים פאה בשדה ב. להניח הלקט מהתבואה ג. להניח העוללות לעניים ד. להניח פרט הכרם לעניים ה. להניח עומר השכחה לעניים ו. להפריש תרומה לכהן. ז. להפריש מעשר ראשון ללוי. ח. שיפריש הלוי תרומת מעשר לכהן. ט. להפריש מעשר שני בשנים א, ב, ד, ה. י. להפריש מעשר עני בשנים ג, ו. יא. שיהיה נטע רבעי כולו קודש. יב. להפikir כל מה שמוציאה הארץ בשביעית. יג. לשבות מעבודת הארץ בשנה השביעית.
- מצות ראשית הגז:** ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, הגה: וי"א דבר תורה ראשית הגז נוהג אפילו בחו"ל, אלא שלא נהגו כן (טור, ש"ע יו"ד סי' של"ג).
- זרוע לחיים וקביה:** מתנות נוהגות בכל מקום, בין בארץ בין בחוץ לארץ, בין בפני הבית בין שלא בני הבית. ויש מי שאומר שאינו נוהגות בחוץ לארץ, וכן נהגו (ש"ע יו"ד סי' סע' כא).
- פריה ורבייה:** נשא אשה ושהתה עמו י' שנים ולא ילדה (לו בנים), יתגרש ממנה וישא אשה אחרת (ש"ע אה"ע סי' קנ"ד ס"י). לדעת כמה ראשונים אין שהיה בחו"ל עולה ממניין (עשר שנים), רק שהיית ארץ ישראל (שם פת"ש ס"ק כ"ו בשם תש"ו בגדי כהונה).

- וַיִּתְּחַק שְׂרֵי אֶשֶׁת אַבְרָם אֶת הָגֵר הַמִּצְרִית שֶׁפָּחַתָּה מִקֶּחַ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשֵׁכַת אַבְרָם בְּאַרְץ כְּנָעַן וַתֵּחַן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִישָׁהּ לֹא לְאִשָּׁהּ" (בראשית טז, ג).** פרש"י (ד"ה לשבת אברם וגו') מגיד שאין ישיבת חוצה לארץ עולה לו מן המנין, **לפי שלא נאמר לו (לעיל יב, ב) "ואעשך לגוי גדול", עד שיבא לארץ ישראל**. עכ"ל.
- א. מצות ישיבה בארץ ישראל** אין ערוך אליה, שהיא שקולה כנגד כל המצוות שבתורה, ובמיוחד כשהכוונה להתיישב בארץ ישראל לשם מצוה, ולקיים בה את כל המצוות התלויות בארץ. ולכן מצוה להדריך בחורים לעלות לארץ ישראל ללמוד בישיבות הקדושות שבארץ, ולהשתקע כאן בארץ הקודש. ואפילו אם ציוו אותו אביו או אמו שלא לעלות לארץ ישראל לא ישמע להם, ומכל שכן שה' זוכה כבר להתיישב בארץ ישראל וציוו אותו אביו או אמו לרדת לחוץ לארץ להתגורר עמם ולעזור להם, שאין לו לשמוע להם, כי מצות ישוב ארץ ישראל גם בזמן הזה, דוחה למצות כיבוד אב ואם. ובפרט שגם הוריו מצווים לעלות לארץ ישראל (ילקוט"י כיבוד אור"א פרק ט' סעיף נא. יחיד"ח ח"ג סי' ס"ט עמ' רי"ט).
- הבא לקנות או לשכור בית בארץ ישראל**, יבדוק אם הבית שהוא רוצה לגור בו נמצא בגבולות ארץ ישראל ולא במקום שהוא ספק לפי הגבולות של התורה, ע"מ להרויח את מצות ישוב א"י ושאר המעלות של הארץ. לדוגמא, מעכו צפונה ואשקלון דרומה, יש מקומות שהם ספק א"י. וכן ישנם מקומות מובלעים בתוך א"י שהם נמצאים במקום שהוא ספק א"י (רבי יעקב יוסף זצ"ל ועיין אור לציון שביעית פרק ו תשובה א).

- כתב ר' יעקב חגיז זצ"ל בשו"ת הלכות קטנות שטוב הדבר שהעולה לארץ ישראל יכרך על בגד חדש ויכין לפטור את מצות ישוב א"י** (הביאו מרן הראש"ל רבנו עובדיה יוסף זצ"ל).

- עבודת האדמה** בארץ ישראל היא גופה מצות ישוב א"י, ובכדי להוציא את פירותיה הקדושים וכו' (החת"ס בחדושיו לפרק לולב הגזול (לו), הובא בחו"ע סוכות עמ' רל"ו).

ע"ש עוד (בחו"ע עמ' רל"ז) בעדיפות

- ב. מותר לרדת לחוץ לארץ כדי לקבל את פני אביו או אמו, ולחזור לארץ ישראל.** ולענין לצאת לחוץ לארץ להשתטח על קברי אבותיו, נכון יותר להמנע מזה, כי הלימוד שילמד לעילוי נשמת הוריו, שוה פי כמה מעליה לקברם בחוץ לארץ (ילקוט"י כיבוד אור"א פ"ט סע' נב).

- האם מותר לתושב א"י לצאת לחו"ל לסחורה או לטיול על מנת לחזור אח"כ לא"י?**

- תשובה:** מותר לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לצורך פרנסה ולסחורה, ובלבד שיהיה על מנת לח' זור לארץ בהקדם, אבל להשתקע בחו"ל אסור. ואסור לצאת מא"י לחו"ל לטייל אפילו על מנת לחזור לארץ ישראל. ומותר לצאת לחו"ל ללמוד תורה ולישא אשה על מנת לחזור לא"י (יחיד"ח ח"ה סי' נז).

אסור לצאת מארץ ישראל לחוץ-לארץ בשביל ללמוד תורה ביציאה שלא על מנת לחזור לארץ (יחיד

ח"ד סימן מט).

- כלאי זרעים** (לא כולל כלאי אילנות), איסורו רק בא"י ולא בחו"ל (ש"ע יו"ד סי' רצ"ז ס"ב).

- ספק ערלה:** בא"י אסור בחו"ל מותר (ש"ע יו"ד סי' רצ"ד סע' ט).

- והביא שם (בסעי' א) ההבדלים שיש בעץ הצלף בין הארץ וחו"ל. וכן בדין המכריך והמרכיב** (סעיף יז, ע"ש.
- נטע רבעי:** דין נטע רבעי נוהג אף בחוץ לארץ. ויש מי שאומר שאינו נוהג אלא בארץ, אבל בחוץ לארץ פירות הבאים משם אחר שעברו עליהם שני ערלה, מותרים בלא פדיון (ויש אומרים שאינו נוהג בחוץ לארץ רק בכרם, ולא בשאר אילנות) (ש"ע יו"ד סי' רצד ס"ז).

- בקומו להתפלל**, אם היה עומד בחו"ל מחזיר פניו כנגד א"י (ש"ע אור"ח סי' צד ס"א).

- אמירה לגוי בשבת:** מי שקנה בית בארץ ישראל, מנכרי, בין שהוא נוצרי בין שהוא ישמעאלי, מותר לו לומר לנכרי לכתוב לו שטר מכירה על זה בשבת, שמכיון שאמירה לנכרי אינה אסורה אלא מדבריהם, במקום מצוה גדולה כזאת שיש בה משום ישוב ארץ ישראל, לא גזרו חכמים. (חזו"ע שבת ח"ו עמ' נ"ב-ג').

- אסור לצאת בשיירה ג' ימים קודם השבת.** והעולה לא"י, אם נזדמן לו שיירה אפילו בערב שבת מותר, כיון דדבר מצוה הוא יכול לפרוש ופוסק עמו לשבות. (ש"ע אור"ח סי' רמ"ח ס"ד).

- הכל עולים לא"י ולא יורדים.** אמר האיש לעלות והיא אינה רוצה, תצא בלא כתובה. אמרה היא לעלות והוא לא רוצה, יוציא (יגרש) ויתן כתובה (ש"ע אה"ע סי' עה ס"ד).

משל ומליצה

הרב מאיר גבאי

כבוד מדומה

פעם הוזמן מרן חופה וקידושין לערוך, הרי ברכה וכבוד היא כל מקום שידרוך. המחותנים, היו משפחות של שרים ורוזנים. כך שהמוזמנים היו אנשים רמי מעלה, ולא יראים ההולכים במסילה העולה - בית אל, אלא איש הישר בעיניו פועל.

הכין מרן וזימן לפניו עדים יראים וישרים, שלעדות כשרים.

ובמעמד החופה, קיים מרן את ההלכה ומאיךך מנע חרפה - קם והכריז שהוא מכבד ומייעד, את השר החשוב לשמש 'עד'. אך לא סתם עד אלא עד של כבוד... רק 'תרגיל' כזה יכל לעבוד. שהרי עד של כבוד הוא קישוט בעלמא, והוא כתולה ארץ על בלימה.

בתבונה ובחכמה, לשמור על ההלכה תמימה, ומאיךך לא לפגוע בנשמה.

משפטיו לישראל

הרב ישראל בן חמו

שאלה: ראובן קנה סט ספרים כשעל כל ספר מחיר בפנ"ע דכך הדרך למוכרם בבודדים ונמצא ספר אחד פגום בא ראובן למוכר בטענה שיחליף לו הספר אך המוכר אומר שאין לו את הספר הזה אבל יכול לזכותו בסכום של זה הספר טוען ראובן שאינו רוצה בכך כיון שרצונו בכל הסט ואם לא מחליף לו זה הספר רוצה לבטל כל המקח מה הדין?

תשובה: נראה דאין יכול לבטל כל המקח ויכול המוכר להכריחו לקבל החזר רק על הספר הפגום [ואם הקונה רוצה ההחזר אך המוכר טוען או שישאר ככה בלא החזר או שיחזיר כל הסט הדין עם ראובן הלוקח ונותן לו ההחזר ע"ז הספר גרידא].

תשובה בהרחבה: מרן השו"ע (בסי' קפ"ב ס"ח) פסק לגבי אדם ששלח שליח למכור לו בית סאה משדהו, ומכר בית סאתיים, דדינו שקנה סאה באם רוצה הלוקח בכך ואין המוכר יכול לבטל לגמרי המקח, אך הלוקח יכול לטעון במקח שלם רצוני ולבטל לגמרי (אלא"כ ישלים לו המוכר לבית סאתיים דאו לא יוכל לחזור בו)

והקשו האחרונים דהא זה הדין מקורו מהרא"ש ואיהו פסק כדעת הרשב"ם הובא לקמן בסי' רט"ז ס"ה ברמ"א דאי מכר לו קרקע ודקלים ואין לו דקלים דדינו שלגבי הקרקע המכר קיים, ודקלים יביא לו אם יוכל ממקום אחר, אך לא חייב מן הדין להשלים לו, כיון דאינו ברשותו וכדבר שלא בא לעולם הוי, ואין יכול הלוקח לבטל המקח בטענה של במקח שלם רצוני, ומאי שנא מהכא? ויעויין בשער המשפט שם בסק"ב שכתב ליישב דאיכא חילוק בין קרקע אחת שרצונו בגדולה ולא בקטנה ויש קפיידא בזה, לבין קרקע ודקלים דב' מינים הם, ואע"ג דבמקח אחד מכרם לו, מ"מ ב' מינים כב' מכירות הוו לדעת הרשב"ם, וכן ס"ל להרא"ש.

לפי"ז, בכל ב' מינים שמכר אפי' במקח אחד ולא קיים מקחו באחד מהם, אין יכול הלוקח לבטל כל המקח בטענת רצוני במקח שלם.

דא עקא, דמרן שם לא פסק כך, אלא כדעת הרמב"ם דגם בב' מינים כל שמכרם במקח אחד חייב להשלים מקחו ובלא"ה יכול לבטל כל המקח, [הגם והדקלים כדשלבל"ע כיון שאינם ברשותו מ"מ כלפי הלוקח חשיבי בעולם כיון שיכול המוכר לקנותם וכו' ולכן באם יזמנם לו יהיה הלוקח חייב לקנותם כי"כ הכס"מ בהל' מכירה פכ"ד הי"ג ואף דהשער המשפט פליג וס"ל דאין יכול להכריחו לקנות הדקלים כיון שהם לא בעולם מ"מ באם מזמנם לו יכול להכריחו לקנות הקרקע דהנך דקלים הוו כתנאי על קניין הקרקע ומהני תנאי בדשלבל"ע כדאיתא בסי' ר"ט ס"ח] מ"מ חזי' דגם בב' מינים שקנה כאחד יכול לטעון במקח שלם רצוני.

אך נראה דכו"ז דפליגי מיידי דווקא בב' מינים במקח אחד דסו"ס הוו במקח אחד ואפשר דנחשיבם כאחד, אך באם הוו ב' מכירות, בזה לכו"ע גם בלא ישלים לו מכר אחד ג"כ לא יוכל לבטל בטענה מקח שלם וכו' ואפי' בלא ידע הלוקח שאין למוכר מקח אחד [דבזה הרי תליא סברת הרמב"ם דיכול לטעון במקח שלם רצוני כיון שלא ידע הלוקח וכו' דאי ידעו שניהם הדין שחל המקח במה שקנו כגון בחליפי פרה וטלה בכור חטיין ומשך רק הפרה דקני כנגדה וכו' בסי' ר"ג ס"ב] ובאם קצב סכום על כל דבר בנפרד חשיב כב' מכירות לכו"ע וכמ"ש הנתיה"מ בסי' קפ"ב סק"ח עיי"ש.

לפי"ז, נראה בנדו"ד כיון שכל ספר נמכר בנפרד, וכן דרכו, הגם שקנה כל הסט, עדיין מחירו לפי כל ספר בנפרד, ולא מחיר לפי ספר וכסט מחיר אחר א"כ חשיב כקצב סכום ע"כ דבר בנפרד, וכב' מכירות, ואין יכול לטעון במקח שלם רצוני אלא מחזיר לו הכסף רק של הפגום.

הן אמת, שאם היה קונה ש"ס או טור וכדו' שיש מחיר לסט ומחיר לבודד דבזה הוי מין אחד ומקח אחד דלכו"ע יכול לבטל גם לשיטת הרשב"ם דכן פסק הרא"ש בקרקע אחת וכפסק מרן בסי' קפ"ב ס"ח ורק באם ישלים לו המקח שבייא הספר החסר לא יוכל לבטל וכמו באגוזים בריש סי' רל"ב ובלא"ה אין יכול לכופו לקבל החזר כספי רק על הכרך הפגום [הגם שכתבו הפוסקים (מרדכי בשם אביאסף והש"ך בסי' רל"ג) דבמכר כסף צרוף ונמצא סיגים דמהני שיתן לו סך שיוכל לצרוף הכסף מ"מ כ"ז ברוצה להעביר החפץ הלאה למוכרו וכדו' או באם מתקנו לו כתבתילה וכמו בבית בסי' רל"ב ס"ה אך ברוצה להשתמש בכלי צרוף והביא לו סיגים לא מהני ליתן לו אופציית תיקון ועוד דגם בבית באם התנה עימו שאין קלקול בבית לא מהני תיקון ובקונה ש"ס וכדו' חשיב כמו שהתנה שרוצה ש"ס שלם ומתוקן דזו דעת הקונים ולא מהני תיקון כהחזר כספי וכדו' ויעויין עוד במחנ"א הל' מכירה-דיני אונאה פרק ו' שהביא סברות אלו והרחיב ביתר שאת, עיי"ש].

ובנדו"ד, אם המוכר רוצה או להשאיר המקח כך בלא החזר כספי כלל או בביטול המקח לגמרי והלוקח לא מעוניין בביטול לגמרי אלא בהחזר על החלק הפגום הדין עם הלוקח. ול"ד למ"ש מרן בסי' רל"ב ס"ד דאי הלוקח רוצה ליקח פחת המום דהרשות ביד המוכר לומר או שהמקח ישאר כמו שהוא, או שמבטלים הכל, זה אינו, דהתם מדובר במקח אחד וכמ"ש בפת"ש שם סק"ב, משא"כ בנדו"ד דחשיב כב' מכירות. וק"ל.

מעלת ארץ ישראל- במשנת הרמב"ן

וַיֹּאמְרוּ אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבָרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מֵאֵד מֵאֵד (במדבר פרק יד).

ארץ ישראל מקיאה את החוטאים| ודע, כי משפט סדום היה למעלת ארץ ישראל, כי היא מכלל נחלת ה' ואינה סובלת אנשי תועבות, וכאשר תקיא את הגוי כולו מפני תועבותם הקדימה והקיאה את אנשי סדום שהיו רעים מכולם לשמים ולבריות. ושמו עליהם השמים והארץ והושחתה הארץ בלא רפואה לעולם, מפני שבעבור טובה התגאו, ורצה הקדוש ברוך הוא שיהיה לאות לבני מרי לישראל העתידים ליורשה כאשר התרה בהן גפרית ומלח שרפה כל ארצה כמהפכת סדום ועמורה אדמה וצבויים אשר הפך ה' באפו ובחמתו (רמב"ן דברים כט כב): ובמקום אחר כתב: כי יש באומות רעים וחטאים מאד ולא עשה בהם ככה, אבל למעלת הארץ הזאת היה הכל, **כי שם היכל ה'** (רמב"ן בראשית פרק יט).

ארץ זבת חלב ודבש | הרמב"ן הפליג בשבחה של ארץ ישראל ובאווירה הצלול ובכל טוב הנמצא בה וזה לשונו: וטעם זבת חלב ודבש - כי שבח תחלה את הארץ שהיא טובה, לומר שהאוויר טוב ויפה לבני אדם וכל טוב ימצא בה, ושהיא רחבה, שיעמדו בה כל ישראל במרחב. או טעם רחבה שיש בה רחבות, שפלה ועמק ומישור גדולים וקטנים ואין רובה הרים וגאיות. וחזר ושבח אותה שהיא ארץ מקנה שיש בה מרעה טוב, והמים יפים, ויגדל החלב בבהמות, כי אין הבהמות בריאות וטובות ומרבות החלב רק באוויר טוב ועשב רב ומים טובים. ובעבור שימצא זה באחו ובמרום הרים אין הפירות שם שמנים ויפים מאד, אמר כי היא עוד שמינה שפירותיה שמנים ומתוקים עד שתזוב כולה בדבש מהם. והנה שבח אותה על כל טוב ה', על דגן ועל תרוש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר. וזהו (יחזקאל כ ו): "צבי היא לכל הארצות" (רמב"ן שמות פרק ג).

הרמב"ן לאחר עלייתו לארץ ישראל כותב באחד באגרותיו: אמנם "פריה ותבואתה מרובה ועדין היא זבת חלב ודבש", אבל מה בצע לו בזה: דמיתך הורתי לילולת שמת בנה בחיקה והחלב בשדיה למכאובים ותניק את גורי הכלבים". יחד עם זאת הוא מציין בשמחה שהכובשים החדשים אינם משתרשים בארץ, "כי הם אינם הגונים לך וגם את אינה ראויה להם".

עיקר קיום המצות היא רק בארץ ישראל| לדעת הרמב"ן עיקר קיום המצוות נאמר רק ליושבי ארץ ישראל וכל החיוב שבני חוצה לארץ במצוות הוא כדי שלא ישכחו מהם וידעו לקיימם כשיבואו לארץ ישראל, וזה לשונו: "אמרו בספרי (עקב מג), ואבדתם מהרה (דברים יז), אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ היו מצויינין במצוות שכשתחזרו לא יהיו עליכם חדשים, משל לאדון שכעס על אשתו ושלחה לבית אביה, אמר לה הוי מתקשטת תכשיטים שכשתחזרי לא יהיו עליך חדשים, וכן אמר ירמיה (לא כ) הציבי לך ציונים, אלו המצוות שישראל מצויינין בהם... כי עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה'. ולפיכך אמרו בספרי (ראה פ), וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות (דברים יא לא לב), ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה" (ויקרא פרק יח).

ובמקום אחר כתב (בראשית פרק כו): שהאבות הקדושים לא קיימו את התורה רק בארץ ישראל בלבד וזה לשונו: "הנראה אלי מדעת רבותינו שלמד אברהם אבינו התורה כולה ברוח הקודש ועסק בה ובטעמי מצותיה וסודותיה, ושמר אותה כולה כמי שאינו מצווה ועושה, ושמירתו אותה היה בארץ בלבד, ולכן יעקב בחוצה לארץ נשא האחיות, וכן עמרם, כי המצוות משפט אלהי הארץ הן".

מצות ישוב ארץ ישראל | הרמב"ן מונה את מצות ישוב ארץ ישראל במנין המצוות שלו וז': "ואומר אני כי המצוה שהחכמים מפליגין בה והיא דירת ארץ ישראל, עד שאמרו (ת"כ ברה פ"ה ה"ד וכו') כתובו קי ב, ושב, מלכים ספ"ה) שכל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יא בעיניך כעובד עבודה זרה שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים. וזולת זה הפלגות גדולות שאמרו בה, הכל הוא ממצות עשה הזה שנצטוו לרשת הארץ ולשבת בה. אם כן היא מצות עשה לדורות שמתחייב בה כל יחיד ממנו ואפילו בזמן גלות כידוע בתלמוד במקומות הרבה. (השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שכתב העשין).

הרמב"ן קיים מצוה זו בגופו למרות הקושי והטלטול שכרוך בעלייה לארץ בגילו המופלג. בדרשה שנשא בבית הכנסת בעכו ביום ראש השנה לאחר שמנה את מעלות ארץ ישראל אמר: "זהו מה שהוציאני מארצי וטלטלני ממקומי, עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי, נעשיתי כעורב על בני אכזרי על בנותי, לפי שרצוני להיות נשמתי בחיק אמי". ובאחת האגרות ששלח לאחר עלייתו לא"י כתב: טוב לי יום בחצרך לבקר בהיכלך החרב ומקדשך השמם, לחזות לרצות אבניך ואת עפרריך לחונן ועל חרבותיך לקונן".

עוון המרגלים חמור יותר מחטא העגל שלא ניתן לכפרה| אמרו רבותינו (יבמות דף עב עמוד א) "כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, נזופים הוו לפני המקום", וביאר הרמב"ן שם: שהיו נזופים מדיבת המרגלים שלא ניתנה למחילה, ובוזה חלק על רש"י שם שפירש שהיו נזופים ממעשה העגל, ודחה דבריו באומרו: ואינו נכון, שהרי נמחל להם על עוון העגל והשרה את שכנתו בתוכם לאחר מיכן וצוה על המשכן, אלא היו נזופים על חטא המרגלים על שהוציאו דיבת הארץ רעה, ועל זה לא נמחל להם עד כניסתם לארץ.

ארץ ישראל ממתנה לבניה| בזמן שעם ישראל גלו ויצאו ממנה, הארץ שממה, ורק לאחר שהתקצבו הגלויות ובניה חזרו אליה מארצות גלותם חזרה הארץ להאיר פנים לבניה. למרות שאומות רבות ניסו ליישבה ולהפריח את שוממותיה, הם לא הצליחו במשימתם והארץ נשארה שממה ודלה. וכך כתב הרמב"ן (ויקרא פרק כו):

"ואלה דברים יבטיחו בגאולה העתידה הבטחה יותר מכל חזיונות דניאל. וכן מה שאמר בכאן (בפסוק לב) "ושממו עליה אויביכם", היא בשורה טובה מבשרת בכל הגלויות שאין ארצנו מקבלת את אויבינו, וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם והיא חרבה כמות, כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל דים": עכ"ל. (ובזה ביאר בשו"ת שבט סופר (אורח חיים סימן כ) מה שאמר הנביא ישעיה "כאיש אשר אמו תנחמו כן אנכי מנחמכם ובירושלים תנוחמו" היינו אף בשעת החורבן על ידי ירושלים שנשאר שממה זה ראי' גדולה והבטחה ונחמה לנו שנחזור לירושלים ואין לאויבינו אחיזה ונשאר גם כן לעתיד לבא וגם לאחר החרבן מקדש וירושלים בקדושתן וזה שאמר ובירושלים תנוחמו).

באגרת ששלח הרמב"ן לבנו רבי נחמן תיאר את המצב שראו עיניו בארץ ישראל כתב: ובאתי בשלום לירושלים עה"ק ביום ט' אלול ה' אלפים כ"ז, ועמדתי בה עד מחרת יוה"כ פ, ופני מועדות לחברון עיר קברות אבותינו הקדושים וכו'. ומה אגיד בענין הארץ כי רבה העוזה וגדול השממון, כללו של דבר: כל המקודש מחבירו חרב מחבירו, וירושלים חריבה יותר מן הכל, ע"ש¹.

ונחתום בתפילתו של הרמב"ן: אבינו אב הרחמן, לא יתום ישראל ולא אלמן. כי רחמך עליהם במקומן בכל עת ובכל זמן. ובית עבדך משה בן נחמן. הבא לראות עריך ומקדשך בחורבן. ובקרעו בגדיו ומעילו, בוכה ומתאבל, אליך ישתחוה ואליך יתחנן. שיזכה ויראה דבירך והיכלך, ואולמך בבניינך. עינינו תחזינה ירושלם נוה שאנן, וערי יהודה בתיקונן. בשוב ישראל לנויהם וכהנים לעבודתם ולוים לדוכנן, ברוך אתה ה' שומע תפילה.

"טובה הארץ מאוד מאוד"

ארץ ישראל מאירה פניה לעם ישראל| לאהבת השם את עמו נטע נפלאה אל הארץ שלא תמצא קורת רוח כי אם בשכון ישראל בארץ ההיא (חז"ס ניצבים, הפטרה).

1 בזמן שעם ישראל גלה מארצו הארץ, היתה שממה וכהבטחת התורה" ושמומו עליה אויביכם", וכך העידו יהודים ואינם יהודים על המצב העגום של הארץ: מרק טוויין, סייר בארץ ישראל לפני ראשית שיבת ציון, והוא מיהר לצאת מן הארץ, תוך כדי שהוא כותב: שמעולם לא ראה שממון, דלות עזובה ומסכנות פרימיטיבית כמו בארץ הבחירה". השרון בימינו הוא חבל ארץ עשיר, מפותח ומיושב ופורח. והנה כותב השר משה מנטיפיורי ז"ל: "שבכל מסעותיו לא ראה חבל ארץ קודר ושומם כמו "השרון". גם בספר "פרקים בתולדות ארץ ישראל" (עמוד 28) הרחיב לבאר את הברכה הזו - "ברכת השממה" החשובה כל כך לעם ישראל: "העמקים הפוריים ביותר שבעבר, הגיעו לשיא חורבנם ושוממתם בסוף המאה ה"ח ונהפכו לאזורי ביצות, הפלאחים נטשו אזורים אלה והתיישבו רק בשוליהם, ובדוויים נדדו בהם. כשהם סובלים מכל מיני מחלות שמצמיחה השממה. על ידה התאפשר לנו לרכוש קרקעות בכל אזורי השממה הללו ולנעוץ בה את קני ההתיישבות החדשה, קנים שעליהם עלו במשך הזמן שרטונות, ועליהם יושבים כיום רוב רובם של אוכלוסי ישראל. זוהי עובדה היסטורית, שאנחנו לא רק עדים לה, אלא יש ממנו שאף היו שותפים ליצירתה.."

בשבת לכבוד האורחים, ולסדרם על השולחן קודם הסעודה?

תשובה: הנה בשו"ע (סימן ש"ב הלכה ג') מבואר: "מקפלים כל יום (בגדים וכדומה) בשבת לצורך שבת ללובשם בו ביום, ודוקא באדם אחד וחדשים שעדיין לא התכבסו ולבנים ואין לו להחליף ואם חסר אחד מאלו התנאים אסור".

והנה המשנ"ב (ס"ק טו) - אומר לפי שכל שלא נתכבסו הם קשים ואין ממהרין לקמוט, ואין חשוב הקיפול תיקון כל כך עד שיהיה נראה

כמתקן מנא, ועל פי זה כתב הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"א ס"מ), שמותר לקפל מפיות נייר בקיפול רגיל, משום שבנייר לא שייך תיקון מנא, אבל אין לקפלן בצורה מיוחדת שדומה לבניין. וגם בשו"ת שבט הלוי ח"ה (סימן לה אות ה') כתב ג"כ כך שמכיון שאינו קיפול המתקיים ואין משתמשים בו אלא לשעה קלה וזורקים אותו לאחר מכן, אין כאן אלא צורת נוי בעלמא ועל כן יש להקל, ולמעשה התיר לקפל בלי לעשות צורות מיוחדות וסיים בצ"ע.

ובספר "חוט השני" (ח"ב סוף פרק לג עמוד ריג) הסתפק בדבר שמה אין נחשב למתקן מנא היות ונעשה לשימוש חד פעמי ונשאר בצ"ע. אולם בעל הלכה ברורה (חלק יט) הביא מתשובה

מכתב יד של אביו הגדול בעל ה"חזון עובדיה" שכתב להקל בזה, משום שהן הולכות לאיבוד אחר השימוש וכן כתב בשו"ת באר משה (חלק ח') להקל וכתב שאיך יעלה על הדעת שיהיה שייך איסור בנין בנייר, והוא רחוק מהשכל, ולכן העלה שמותר לעשות במפיות הנייר כל צורה שהיא, וכן הביא בשו"ת רבבות אפרים ח"א בשם הגר"מ פיינשטיין, וביאר מכיון שהולך לאיבוד אין שייך בזה מתקן מנא.

היוצא מכל האמור לעיל: שהמיקל לקפל מפיות נייר בשבת, ואפילו קיפול בצורה מיוחדת, יש לו על מה לסמוך.

התנא רבי יונתן בן עוזיאל זיע"א - כו סיון

רבי יונתן בן עוזיאל היה תנא בולט שחי בתקופת בית שני, ונודע כאחד מגדולי תלמידיו של הלל הזקן. הוא דמות מרכזית במסורת היהודית, ומיוחסות לו גדולות רבות.

גדולתו בתורה ולימודו

רבי יונתן בן עוזיאל היה ענק בתורה. המדרש מספר על שמונים תלמידים שהיו להלל הזקן, מתוכם שלושים שהיו ראויים שתשרה עליהם שכינה כמשה רבנו, ושלושים שהיו ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון, ועשרים שהיו בינוניים. יונתן בן עוזיאל היה הגדול שבכולם, ורבן יוחנן בן זכאי היה הקטן שבכולם. מכאן ניתן ללמוד על עוצמת גדולתו, שכן גם רבן יוחנן בן זכאי היה בקיא בכל מכמני התורה.

על עומק לימודו וקדושתו מסופר ש**"בשעה שיושב ועוסק בתורה - כל עוף שפורח עליו מיד נשרף". זהו דימוי לעוצמת האש הרוחנית שהייתה סביבו בעת לימודו, בשל נוכחות המלאכים שבאו לשמוע את תורתו.

ונאמרו במאמר זה מספר פירושים: א. רש"י מפרש שהכוונה היא שבשעה שהיה לומד תורה ועמל בה, אף מלאכי השרת היו מתקבצים סביבו, לשמוע דברי תורה מפיו, ומחמתם הייתה אש בוערת סביבו. ב. רבינו חננאל הסביר שהכוונה היא שלימודו היה חביב על הקב"ה, ולכן בשעה שהיה לומד תורה היה נמצא ושורה על מקומו זיו אור השכינה, ומזה

הייתה אש בוערת סביבו (סוכה כח).

ג. בחידושי הרא"ה (סוכה כח). מבאר שהכוונה היא שתורתו הייתה ברורה, מכוונת ונכונה כנתינתה בהר סיני, וכשם שבמעמד הר סיני שלטה האש בהר, כך הייתה מלחכת סביבו אש התורה.

ד. בספר מגן אבות (לרשב"ץ, אבות ב, ט). מבאר הדברים שהבל התורה שהיה יוצא מפיו בשעת לימודו היה קדוש וטהור, עד שהיה שורף את אשר סביבו.

ה. רבי משה חיים לוצאטו (הרמח"ל) מבאר שכוונת הדברים היא שיונתן בן עוזיאל היה איש קדוש ונורא מאוד, ונשמתו הייתה מעוטרת בעטרות של קדושה והארה מרובה, ולכן בכח לימוד תורתו היה מנענע ומזיז את אופני הקודש הנמצאים בעולמות עליונים (דעת תבונות, קכו).

תרגום יונתן

רבי יונתן בן עוזיאל ידוע בעיקר בזכות "תרגום יונתן" - תרגום ופירוש של ספרי הנביאים לשפה הארמית. תרגום זה, בניגוד לתרגום אונקלוס על התורה שהוא בעיקר פירוש פשטני, כולל בתוכו גם מדרשים, רמזים לאירועים עתידיים (כמו קץ המשיח, שבגללו נמנע ממנו לתרגם את הכתובים), וענייני סוד. [יש לציין שיש הסוברים שתרגום יונתן על התורה אינו של רבי יונתן בן עוזיאל אלא הוא תרגום ירושלמי, ראה מהרש"א ריש מגילה, שם הגדולים לגחיד"א (חלק ספרים מערכת ת אות צו, ובספר קרבן מנחה למהר"י חאגיז סימן נד).

מסופר שכשחיבר את תרגומו על הנביאים, רעדה ארץ ישראל 400 פרסה על 400 פרסה, ויצאה בת קול שאמרה:

"מי הוא זה שגילה סתרי לבני אדם?". רבי יונתן עמד ואמר שלא עשה זאת לכבודו או לכבוד בית אבא, אלא "לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל".

קברו בעמוקה וסגולותיו

קבר רבי יונתן בן עוזיאל ממוקם ליד היישוב עמוקה שבגליל העליון, והוא מהווה מוקד עלייה לרגל לרבבות מישראל ומהעולם. המקום מסודר ומרוצף, עם הפרדה בין מתחם תפילה לגברים ולנשים.

המקום ידוע כסגולה מיוחדת למציאת זיווג הגון רבים נוהגים לעלות לקבר, להקיף אותו שבע פעמים ולהתפלל מעומק הלב. המנהג נובע בין היתר מהקשר של רבי יונתן בן עוזיאל לעניין חיבור בין איש לאישה, כפי שמשתקף במדרשים שונים המובאים בשמו. אף על פי שישנה אגדה שרבי יונתן בן עוזיאל לא נישא מעולם, רוב הדעות המקובלות בחז"ל ובמחקר שוללות זאת, ומכל מקום, סגולת המקום למציאת זיווג נותרה חזקה בקרב הציבור.

רבי יונתן בן עוזיאל הוא דמות מופלאה של תלמיד חכם וקדוש, שמעשיו ותורתו ממשיכים להאיר את דרכנו עד היום.

